

Diplomový projekt

Památník tří odbojů Lošany u Kolína

květen 2018

Iva Keselicová

autor: Iva Keselicová
ateliér: Hradečný – Hradečná
vedoucí práce: Ing. arch. Tomáš Hradečný, Ing. arch. Klára Hradečná

Fakulta architektury
České vysoké učení technické
05/2018

Obsah

7	Úvod
11	Problematika, vize, formulace
13	A — Analitická část
15	Místo
24	Rod Mašínů
31	B — Návrhová část
23	Urbanistické řešení
35	Architektonické řešení
44	První odboj
48	Druhý odboj
59	Třetí odboj
62	Čtvrtý odboj
67	Zdroje
69	Poděkování
71	C — Povinná příloha

foto: Petr Bláha

Úvod

Na začátek a k odůvodnění výběru zadání diplomové práce si dovoluji uvést krátký text historika Petra Blažka, který napsal jako příspěvek do brožury ateliérových prací k Památníku tří odbojů.

Dne 13. července 2017 jsem společně s dalšími přáteli doprovázel paní Zdena Mašínovou při její návštěvě rodného domu jejího otce. Byla tam poprvé poté, kdy byl zničený statek konečně jako celek vrácen potomkům hrdiny protinacistického odboje. Pplk. Josef Mašín byl jako člen zpravodajské skupiny Tři králové zastřelen 30. června 1942 v Praze.

Styděl jsem se, když jsem paní Zdena fotografoval, ale říkal jsem si, že tuhle situaci musím zaznamenat pro budoucí generace. Zničený majetek zabavili komunisté na počátku padesátých let, když se mstili za ozbrojený odboj bratrů Mašínových.

Popravili tehdy jejich strýce Ctibora Nováka a dva členy jejich skupiny, Zbyňka Janatu a Václava Švédu (pocházel ze sousedního statku, který je dnes téměř v rozvalinách). Řada dalších jejich přátel a příbuzných skončila dlouhé roky ve vězení.

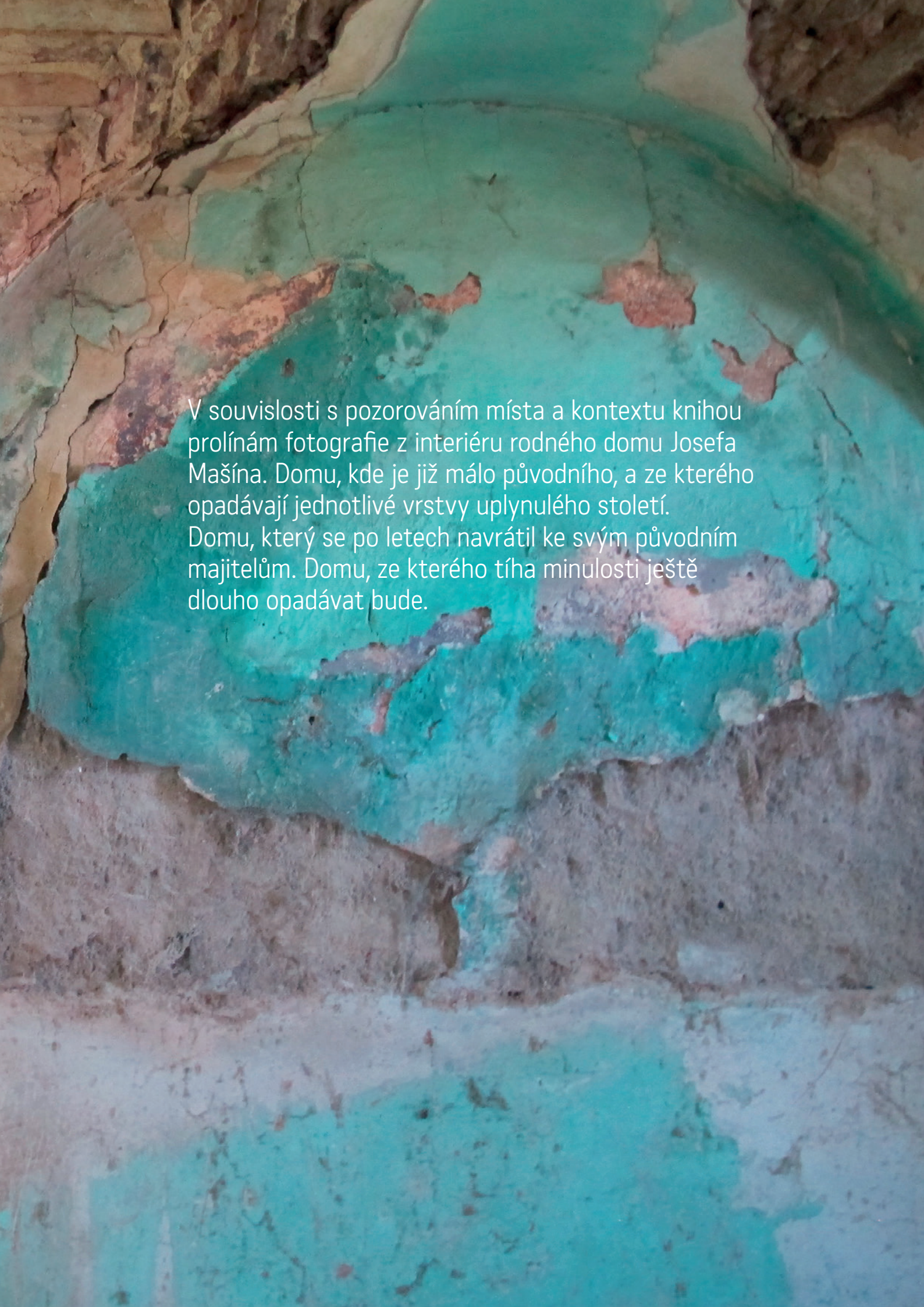
Maminka Zdena Mašínová zemřela v bolestech 12. června 1956 ve vězeňské nemocnici, kde se jí nedostalo řádné péče. Po téměř

třiceti letech přetahování nakonec současný stát použil právní kličku a anuloval rozhodnutí protektorátních úřadů. Tři dny před přepsáním ruiny statku spadl na dům strom, který poničil střechu.

Peníze na opravu dala paní Zdena Mašínová, která zde chce vytvořit památník třem odbojům, protirakouskému, protinacistickému a protikomunistickému. Věřím, že se to povede – není v této zemi rodina, která by lépe symbolizovala jejich propojení a přinesla tak velké oběti ve prospěch svobodné a nezávislé vlasti. Ve zdevastovaném domě jsem si s hořkou ironií říkal, že by to měl být také památník čtvrtému odboji. Je skvělé, že se studentům podařilo připravit tolik skvělých návrhů, jakou podobu by toto památné místo mělo mít.

Petr Blažek

V souvislosti s pozorováním místa a kontextu knihou prolínám fotografie z interiéru rodného domu Josefa Mašína. Domu, kde je již málo původního, a ze kterého opadávají jednotlivé vrstvy uplynulého století. Domu, který se po letech navrátil ke svým původním majitelům. Domu, ze kterého tíha minulosti ještě dlouho opadávat bude.

Problematika, vize, formulace

FÁZE POZNÁNÍ

Dostali jsme se z fáze středních škol, kdy jsme nechtěli vědět. Přešli jsme do fáze, že vědět chceme a seznámili se s lidmi, kteří by možná radši již nevěděli. Spojení těchto tří fází je pro mě zásadní, zvláště dnes, kdy se jako oddělené části nedokážou vzájemně pochopit. Proto jsem si vybrala toto téma pro svoji diplomovou práci, pro započítání diskuze, pokládání si otázek a hledání cesty.

JEDNA RODINA

Možná není důležité stavět oslavné monumenty, ale připomínat důležité je. Stejně tak, jak se letos podařilo nám využít příležitosti mluvit s lidmi, jejichž zkušenost je životem samým. Životní příběh rodiny Mašínů je velmi silný a názor na jednotlivé kroky této rodiny může být jakkoliv kontroverzní. Faktem je, že se v něm odráží značná část dějin naší země, zvláště událostí minulého století s velkým přesahem do dneška. Jak nejlépe porozumět něčemu, čehož nikdo z mé generace nebyl svědkem, než skrze příběhy konkrétních lidí.

SOUVISLOSTI

Stejně tak, jak se učíme, že budova musí být zasazená do kontextu, tak jsem se obdobně snažila pochopit kontext života Mašínů. Vytvářet si názor jde bez souvislostí velmi těžko. Architektura je odrazem společnosti a v našem případě se dějiny odrážejí na příběhu jednoho rodu.

CÍLE

Mým přáním je tedy zprostředkovat příběh pomocí návrhu, který se stane médiem, nositelem informace, která by měla být sdělena a sdílena. Cílem je odkaz. Odkaz ne v prostoru, jako spíše v naší mysli. Připomínka toho, že mimo hlavní města se odehrávaly věci týkající se nás všech. Že se podobné osudy mohly týkat i našich rodin, a že existuje důvod tato místa navštěvovat ať už ve formě prohlídky nebo přinášení života do místa zapomenutého.

OTÁZKY

Jaký je význam fenoménu památníku dnes? Můžeme se konfrontovat s historií skrze architekturu jako médium? Je problémem, že stejně tak jako se nás netýkají události v dálných zemích, tak se nás netýká historie minulého století naší vlastní země?

PŘÁNÍ

Prací na tomto projektu jsme se dozvěděli mnoho, seznámili s tím naše okolí, konfrontovali naši rodinu a blízké. A i kdyby každý student předal pouhý zlomek, dává tím naše zkoumání smysl.

Mým přáním je navrhnout památník.

Památník jedné rodiny.

Památníkem zprostředování.

Památníkem zapamatování, doufejme, hodný.

A

Analytická část

Místo

KRAJINA / SÍDLLO

Podle archeologických nálezů jsou Lošany mladší než Lošánky, které se nacházejí na území starého osídlení z mladší doby kamenné. První zmínka o obci Lošany pochází z roku 1259. Ve 14. století jsou zde doloženy dva poplužní dvory. V 14. století získává území rod Alderů, který zde nechává vystavit středověkou obytnou vodní tvrz. Po nich Lošany převezme Jan Čabelický ze Soutnic, po něm jeho syn Prokop, který rozdělí statek mezi poddané a roku 1513 je nucen kvůli dluhům Lošany prodat městu Kutná Hora.

V roce 1757 proběhla bitva u Křečhoře (známá jako bitva u Kolína), následkem této bitvy byl v Lošanech zřízen lazaret pro zraněné vojáky.

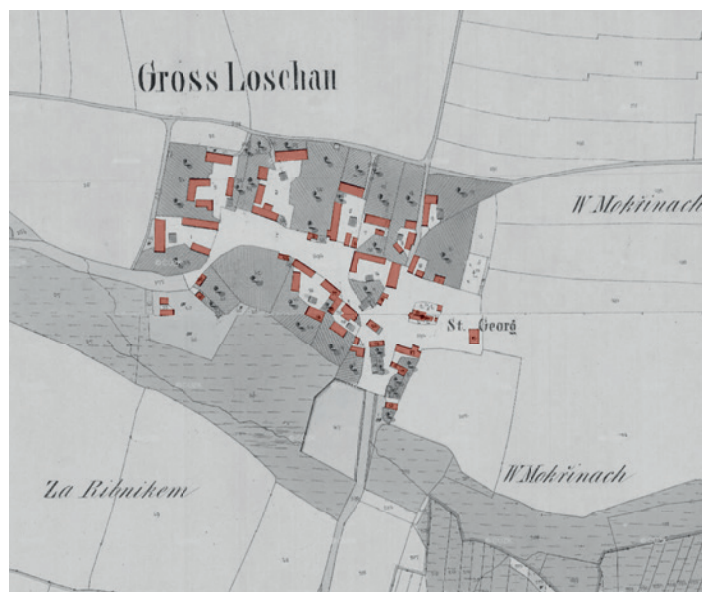
URBÁNNÍ STRUKTURA VESNICE

Z map stabilního katastru z let 1824-1843 můžeme poznat, že se jedná o plužinu traťovou s obdélnou návsi. Kolem prostoru návsi je v období po třicetileté válce rozmístěno 6 gruntů - statků, které obsahují většinou tři budovy situované kolem vnitřního dvora. Sedláci potom vlastnili více menších polí, která se nacházela nezávisle na sobě přístupná polními cestami. Tento systém byl ideální pro trojpolní hospodaření, kdy se část osévala obilím, část luštěninami a část se nechávala ladem.

Kromě statků jsou součástí vesnice obydlí domkářů, ti získávali také půdu. Po třicetileté válce byla taková bída, že nikdo neměl peníze půdu obdělávat, proto vrchnost poddané nutila, aby se ujali půdy i zchudlých statků. Na vyvýšenině východně od návsi se nachází původně gotický kostel sv. Jiří a u něj malý hřbitov. Vodní rezervoár je umístěn jižně od centra mezi vesnicemi Lošany a Lošánky. Je napouštěn vodou z Pekelského potoka.

STATEK

Statek rodiny Mašínů je umístěn v severozápadním rohu návsi. Z původních plánů můžeme vyčíst, že se jednalo o dvůr trojstranný se vstupní bránou. Nejblíže návsi se nachází jednopodlažní obytné stavení s jednou světnicí, která mohla být v pozdější době rozšířena do dnešní podoby. Z obou stran dvora jsou umístěny chlévy a celý soubor ze severu uzavírá průjezdná stodola. Dnes již východní objekt chléva a stodola nestojí. Dnešní podoba objektů i brány pochází zhruba z poloviny 19. století.

Mapa stabilního katastru 1824 – 1843

„Máme takovou představu, že by se výnosy z pronájmu polí, které ke statku patří, investovaly do rekonstrukce statku a památníku našeho otce.“

„Bude to velká investice, protože komunisté ten dům ničili a chátrání pokračovalo i po roce 1989. Ale to se nedá nic dělat, dobrý hospodář se přece o svůj majetek postarat musí.“^[1]

Zdena Mašínová

LOŠANY

Dnes jsou Lošany malou obcí se 336 obyvateli. Patří do okresu Kolín, od něhož jsou vzdáleny 7 km.

PAMÁTKY

V obci se nachází neogotický kostel z let 1895-1896, který byl vystavěn Ing. Ludvíkem Láblerou na místě původního gotického kostela sv. Jiří, o kterém se můžeme poprvé dočíst roku 1355 v písemné zmínce o zdejší faře. Původní kostel dlouhou dobu chátral, a tak bylo v 19. století přistoupeno k jeho demolici a výstavbě nového v pseudogotickém slohu. Na kostel navazuje menší hřbitov, kde můžeme najít mnoho náhrobků se jmény původních rodin.

Další dochovanou obecní památkou je věž středověké tvrze ze 14. století. Původně se jednalo o vodní tvrz, která měla kolem sebe vodní příkopy, ty však spolu s ostatními objekty tvrze zanikly. Obecní úřad se nachází v budově původní obecní školy, která se v letech 1947-1956 jmenovala "Obecná škola generála Josefa Mašína". V roce 1956 byl název zakázán. V západní části obce se nachází zemědělská společnost, ta dnes obhospodařuje většinu pozemků v okolí.

DOPRAVA

Do obce vede komunikace III. třídy, která se po 2,5 km napojuje na silnici směrem do Kolína. Vlakové spojení schází. Autobusové spojení s Kolínem je však dostatečné, v době špiček jezdí autobus minimálně po 1 hodině.

PŘÍRODA

Obec se nachází uprostřed rozsáhlých polí. Terén se mírně svažuje směrem na jih do údolí potoka. Na výrazné vyvýšenině na severovýchodě obce je umístěn již zmiňovaný kostel. Jižní částí vsi protéká Pekelský potok, který pramení na hranici obce na kraji areálu zemědělské společnosti a napouští zdejší chovný rybník.

VÝSTAVBA

V obci se nachází nejčastěji nízkopodlažní zástavba rodinných domů a obytná stavení z původních statků. Dále se zde nachází 5 bytových domů s nájemními byty, které mají 2-3 nadzemní podlaží.

ŽIVOT

V obci se nachází hospoda Maštal, která funguje jen ve večerních hodinách avšak každý den. Sportovně je možné se vyžít na blízkém fotbalovém a multifunkčním hřišti, které se nachází u Pekelského rybníka. V blízkosti sportovních ploch se nachází také dětské hřiště.

Dále zde funguje rybářský spolek, který obhospodařuje místní rybník a koná na něm každoročně rybářské závody. Dalším spolkem v Lošanech je sbor dobrovolných hasičů. V obci se také nachází malá obecní knihovna.

OBYVATELSTVO

Počet obyvatel je v obci poměrně stabilní. Můžeme vidět každoroční mírný pokles až na rok 2015, kde byl kladný přírůstek. Zajímavé je, že počet žen a mužů je naprosto vyvážený na polovinu.

Dále důležitou informací je poměrně nízký počet mladých lidí pouze 12%, avšak 80% obyvatel je v produktivním věku a průměrný věk je pouhých 40,7 let.

LOŠANY DNES

Lošanský statek patřil rodině Mašínu od 17. století. V roce 1940 přepsal genmjr. Josef Mašíň vlastnické právo svým třem dětem Ctiradovi, Josefovi a Zdeně Mašíňové, aby ochránil majetek před nacisty. Během vlády komunistické strany, byl však majetek zestátněn. V roce 1989 vrátil stát v restitucích 2/8 majetku Zdeně Mašíňové.

Od tohoto roku se rodina Mašínu snaží získat statek do svého vlastnictví celý a zpochybnit smlouvu z roku 1940. To se 13. listopadu 2017 podařilo a soud uznal, že jejich otec podepsal smlouvu pod nátlakem, tento akt mohl opět otevřít dědické řízení.

A tak po pěti letech soudního řízení patří 2/8 statku Zdeně a 6/8 Josefovi. Následným plánem rodiny je zdevastovanému statku vrátit život a vytvořit na jeho místě památník tří odbojů a pomník genmjr. Josefa Mašína.

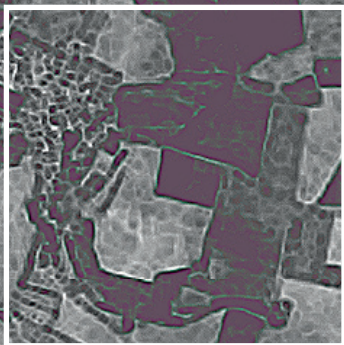
„Chceme tam udělat muzeum našeho otce a jeho
druhů v boji proti nacismu, a taky připomenout třetí
odboj mých bratrů a jejich přátel.“ ^[1]

Zdena Mašínová

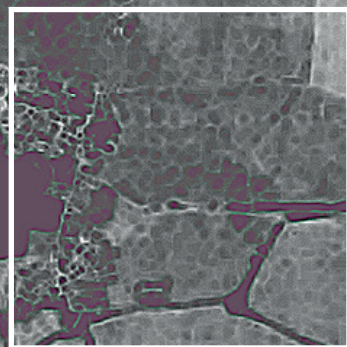

Libodřice

Lošany a Lošánky

Kolín

Červené Pečky

Legenda: Označení pozemků v navráceném vlastnictví rodiny Mašíků

Starého Mašína tady přijímají všichni lidé dobře, ale v případě mladých Mašíků je tomu většinou jinak.

„My jsme prostě od roku 1948 prakticky pořád komunistická dědina, tady by nic proti komunistům neprošlo. Natož nějaká vzpomínka na mladé Mašíky a 50. léta.“^[1]

Rod Mašínů

Brána byla v nedávné době rekonstruována. V pravo je umístěn památník Generála Josefa Mašína, kde se každoročně scházejí lidé uctít jeho památku.

KOŘENY RODU

Kořeny rodu můžeme v kronikách dohledat až do 17. století k Havlu Mašínovi, který je sedlákem v nedalekých Mančicích. Sedlák obhospodařoval pozemky a grunt, který měl od šlechty pronajatý, navíc byl povinen splnit určitý počet hodin roboty na panské půdě. Vždy jeden ze synů zdědil grunt a musel vyplatit své sourozence. Ženy se díky věnu mohly provdat do jiného statku, muži byli dosazeni šlechtou na prázdný statek či domek. V období chudoby byli pak nuceni stát se děvečkami či nádeníky na cizím statku.

Po 30-ti leté válce je velká chudoba a plno statků zeje prázdnotou. Šlechta přistoupí k nucenému převzetí opuštěných statků. Tak je Matěj Mašín (syn Havla Mašína) dosazen na chalupu v Lošánkách po Pavlu Zlatohlávkovi, který nedbale platil vrchnosti. Jeden z Matějových synů Matěj Mašín ml. se ujímá selského gruntu v Lošanech, který přebírá od Mikuláše Lhotáka, ten se o grunt špatně staral. Tak se rodina Mašínů dostává roku 1699 do domu čp.1 v Lošanech, jež je součástí života dalších generací až do dnešních dnů.

2930

Zdena Mašínová a její bratr Josef se oficiálně stali majiteli statku v Lošanech na Kolínsku, který byl v minulosti odebrán jejich otci Josefu Mašínovi. Kolínský soud v březnu rozhodl, že Mašín byl v době svého úmrtí v roce 1942 majitelem statku. ^[1]

Budova stodoly

Krov stodoly

Západní fasáda stodoly

Pohled po od brány

B

Návrhová část

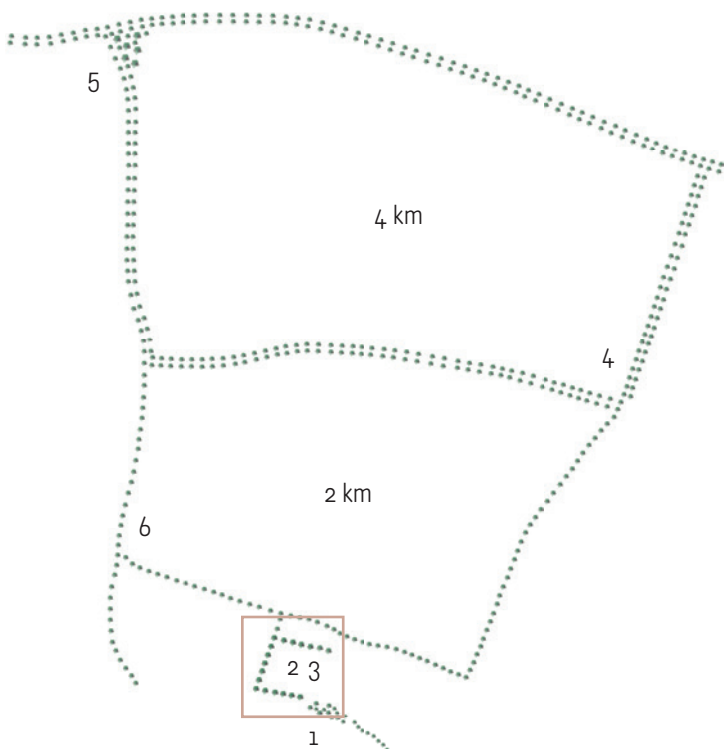

Legenda: statek rodiny Mašínů

Urbanistické řešení

S ohledem na lokalitu a okolí statku navrhuji památník jako součást venkovní expozice a vytvoření veřejného prostoru propojující vesnici s okolními polnostmi. Návrh památníků tří odbojů počítá s prodloužením alejí a spojením s dalšími obcemi. Vzniknou tak vycházkové okruhy, které mohou navazovat na prohlídku. Stezky zároveň propojují pozemky ve vlastnictví rodiny Mašíňů (viz. strana 24). Návštěvníci i obyvatelé tak získají zkratku a snadný přístup rovnou z centra vsi do přírody.

Každé části jsou přiřazeny jednotlivé typy stromů. Začínáme již s existujícím březovým hájem v předprostoru statku a tvrze, na který navazuje stromořadí lip typických pro Kolínsko, a jasanů, stromů odboje. Řada ústí za pozemkem statku a pokračuje alejemi ovocných stromů (viz schéma).

1

2

3

4

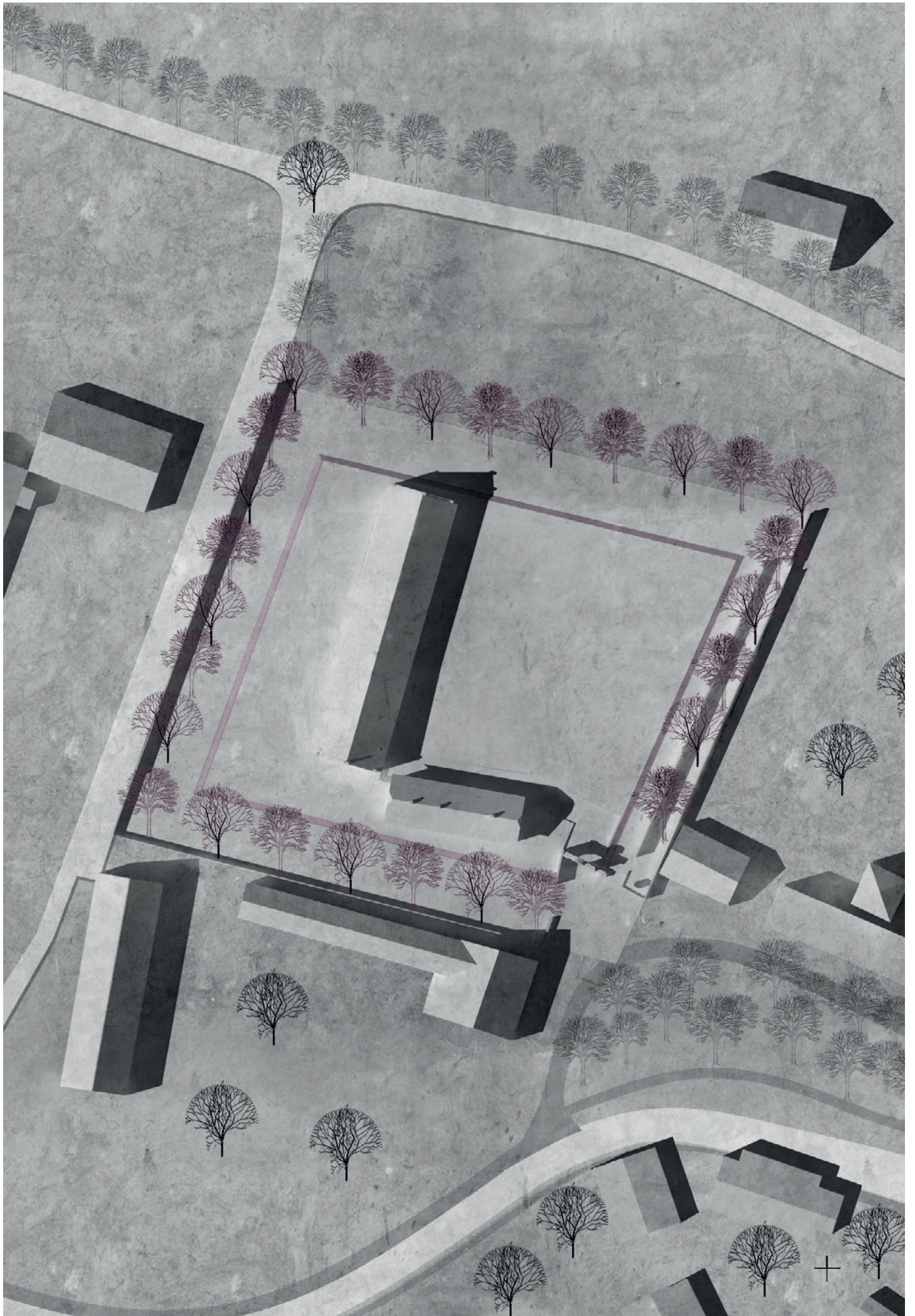

5

6

Architektonické řešení

Projekt je řešený jako rekonstrukce hospodářských budov a zpracování okolí statku. Hlavní myšlenku je pohled na statek jako součást památníku. Stavení je vyvýšené na podstavci vytvořeném úpravou okolního terénu. Tuto platformu lemuje časová osa provázející návštěvníka celou expozicí, obtáčející se kolem statku. Každá ze stran reprezentuje jeden odboj. Nakloněný pás je dělítkem, nositelem informací a hranicí pohybu. Zdůrazňuje statek jako exponát a vytváří předprostor.

Vytvoření památníku pro mě tedy nebylo navržení nového objektu, ale zdůraznění důležitosti genia loci, otisk historie ve zdech stávajících domů. Stejně tak jak se Mašínovi postupem času vzdalovali od Lošan, tak i já budu sledovat jejich příběh z povzdálí.

Prohlídka začíná před branou statku. Vede mě cesta. Držím si odstup a postupně odkrývám příběh jednoho rodu. Jdu v protisměru, stejně jako šli odbojáři. Procházím jednotlivými odboji a zdvihám hlavu směrem k budovám statku. Má záda jsou kryta stromořadím. Projdu prvním a druhým odbojem spojeným se životem Josefa Mašína staršího. Projdu třetím odbojem odkazujícím k jeho synům a příběhu, který je v obci nerad připomínán. Pokračuji dál kolem

statku. Cestu zakončuji v odboji čtvrtém, nazývám ho odbojem vnitřním. Nemá data, ani začátek ani konec. Tam zpracovávám informace, které jsem vstřebala a přemýšlím, jak se k nim mám postavit. Snímám ze zdi další příběhy konce minulého století. Příběhy bezpraví, které se nestaly tak dávno a je potřeba si je připomínat. Tato část je zakončena u již existujícího pomníku Josefa Mašína, kde se ocitám opět na začátku cesty.

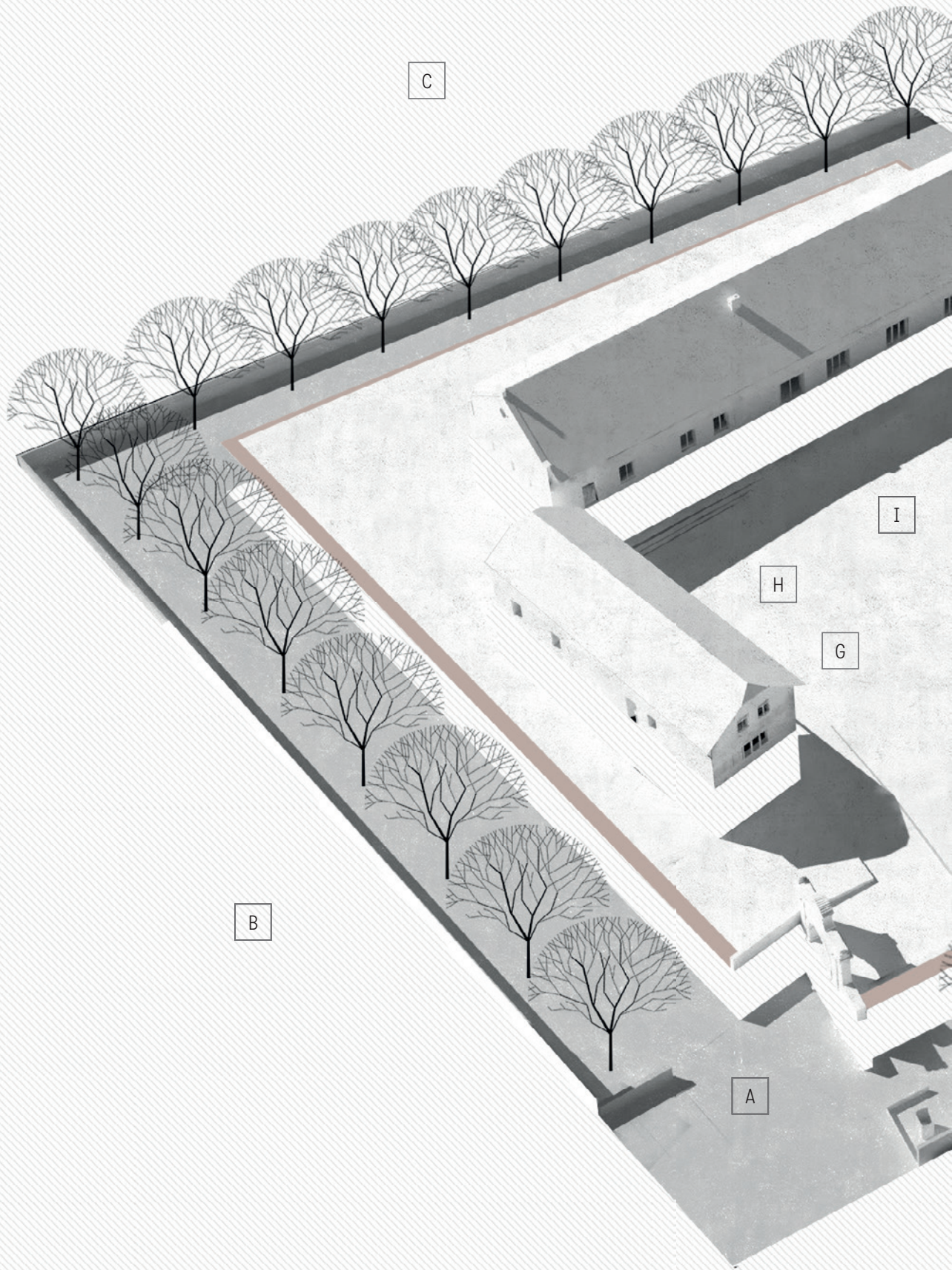
Prostor před branou je zpevněn, vytváří vstupní místo a důstojný prostor před pomníkem, kde se každoročně kladou věnce.

Z tohoto místa můžete pokračovat dál a procházet se okolními alejemi, nebo vstoupit branou a prozkoumat rodný dům generála s konkrétními příběhy osudů jeho neuvěřitelného života. Můžete navštívit dočasné expozice v sálu nebo se účastnit plánovaných workshopů. Máte možnost volby, která často chyběla těm, o kterých v průběhu prohlídky čtete.

Nechci ve Vás vzbudit pocit beznaděje, nechci stavět vysoké zdi a vzbuzovat úzkost. Chci aby si lidé uvědomili, jak v jednom z rozhovorů uvedl Josef Mašíň, že demokracie je „state of mind“ a pocit nesvobody nevytváří ostnatý drát kolem hranic.

C

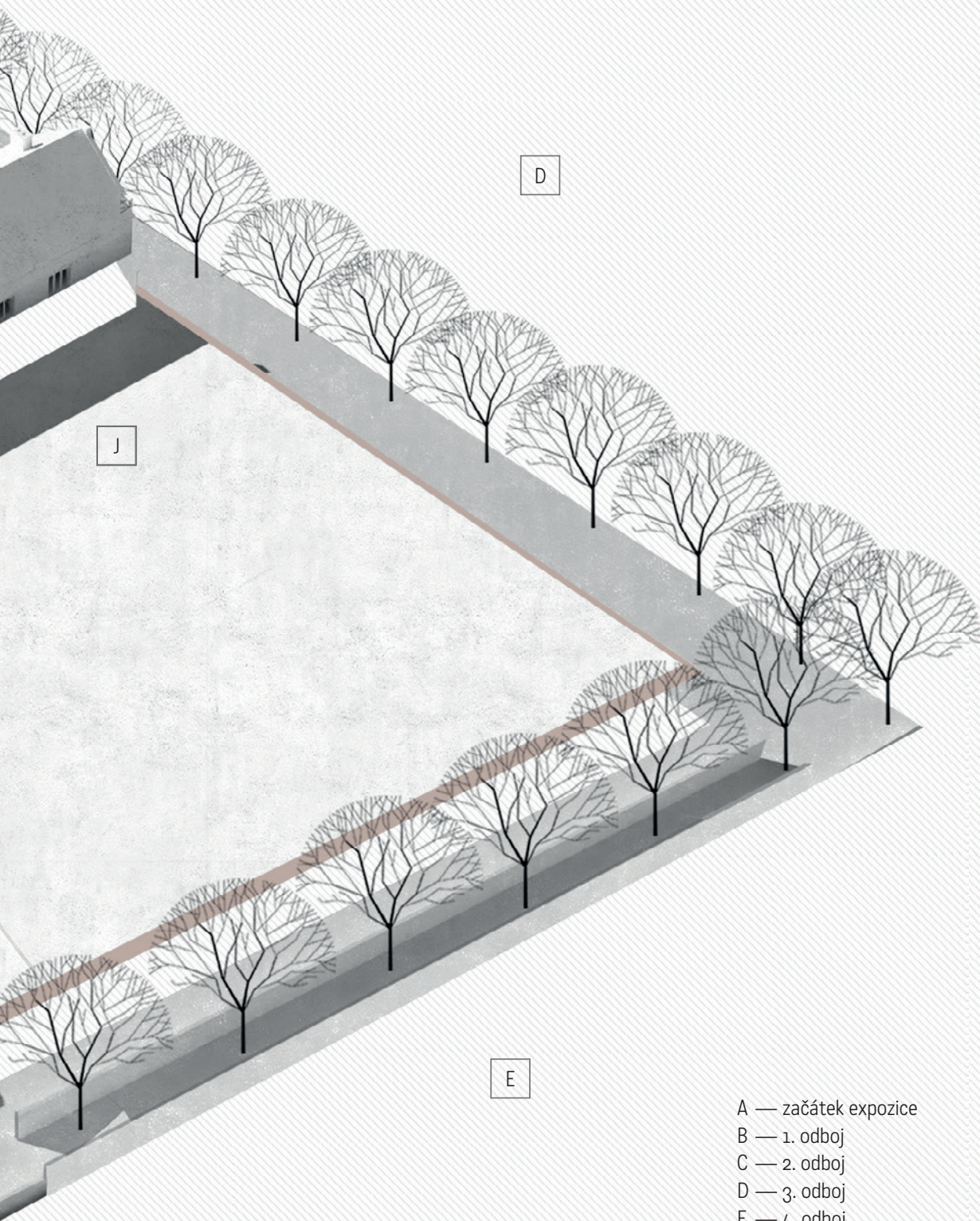
I

H

G

B

A

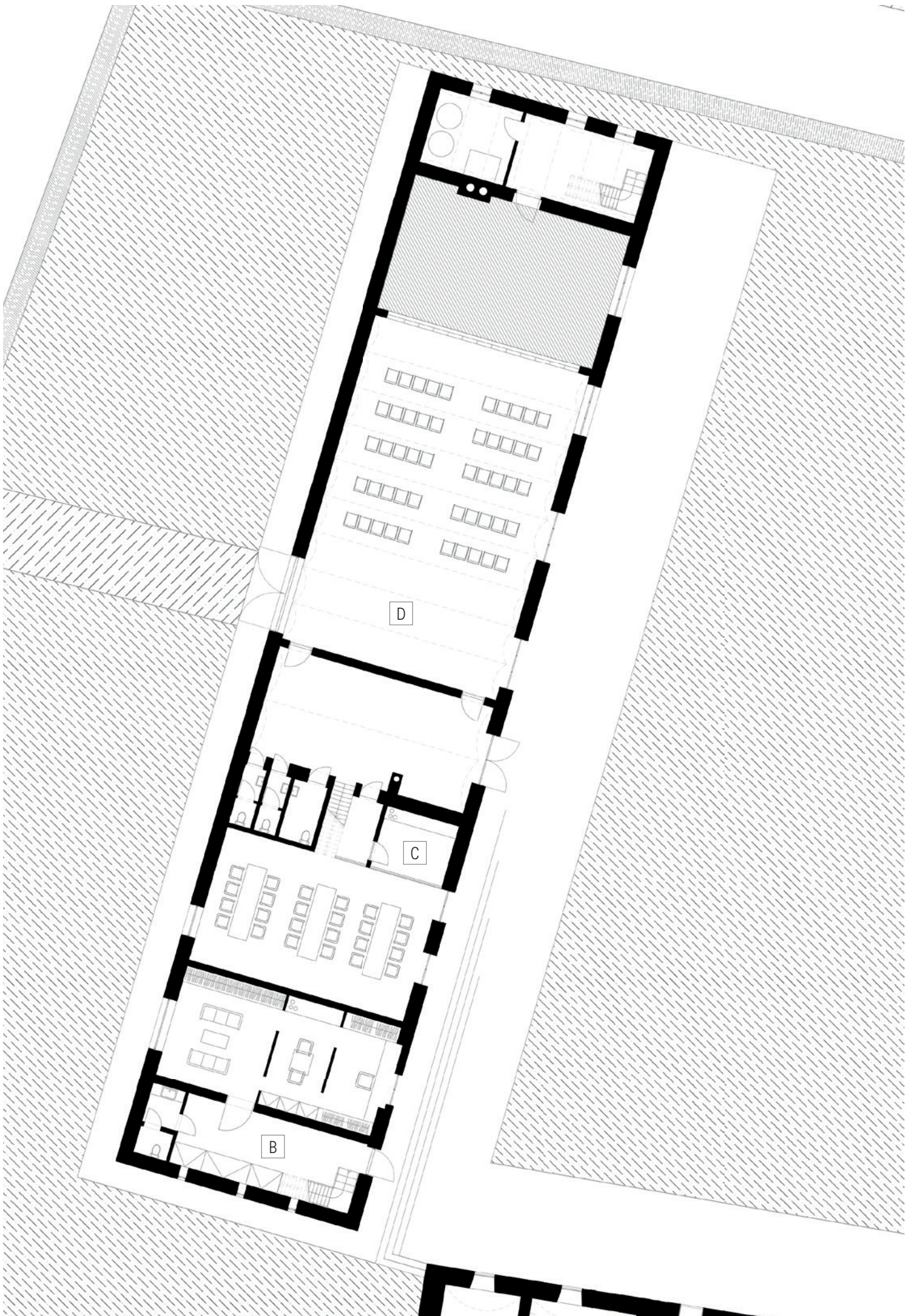
D

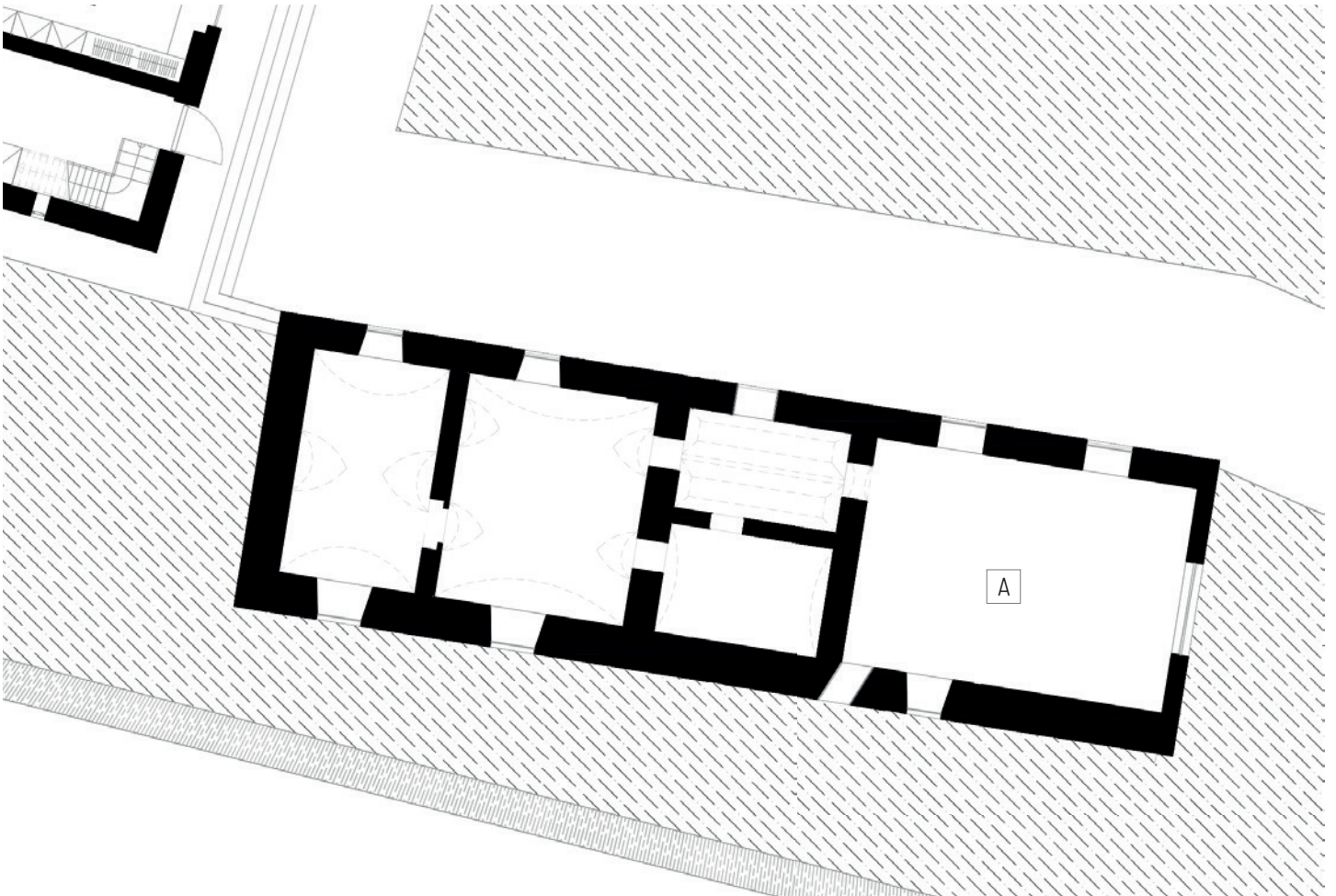
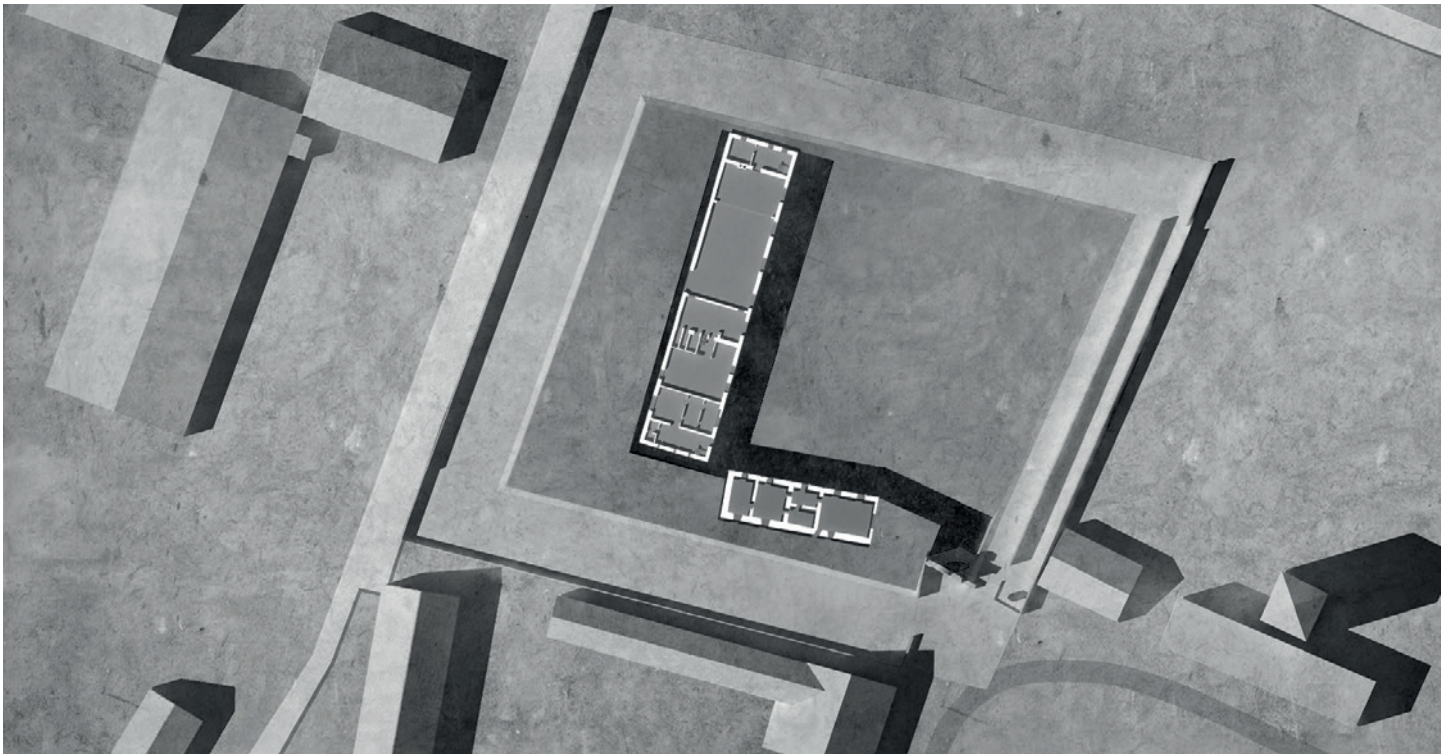
J

E

F

- A — začátek expozice
- B — 1. odboj
- C — 2. odboj
- D — 3. odboj
- E — 4. odboj
- F — pomník Josefa Mašína
- G — rodný dům
- H — byt správce
- I — zázemí workshopů
- J — sál

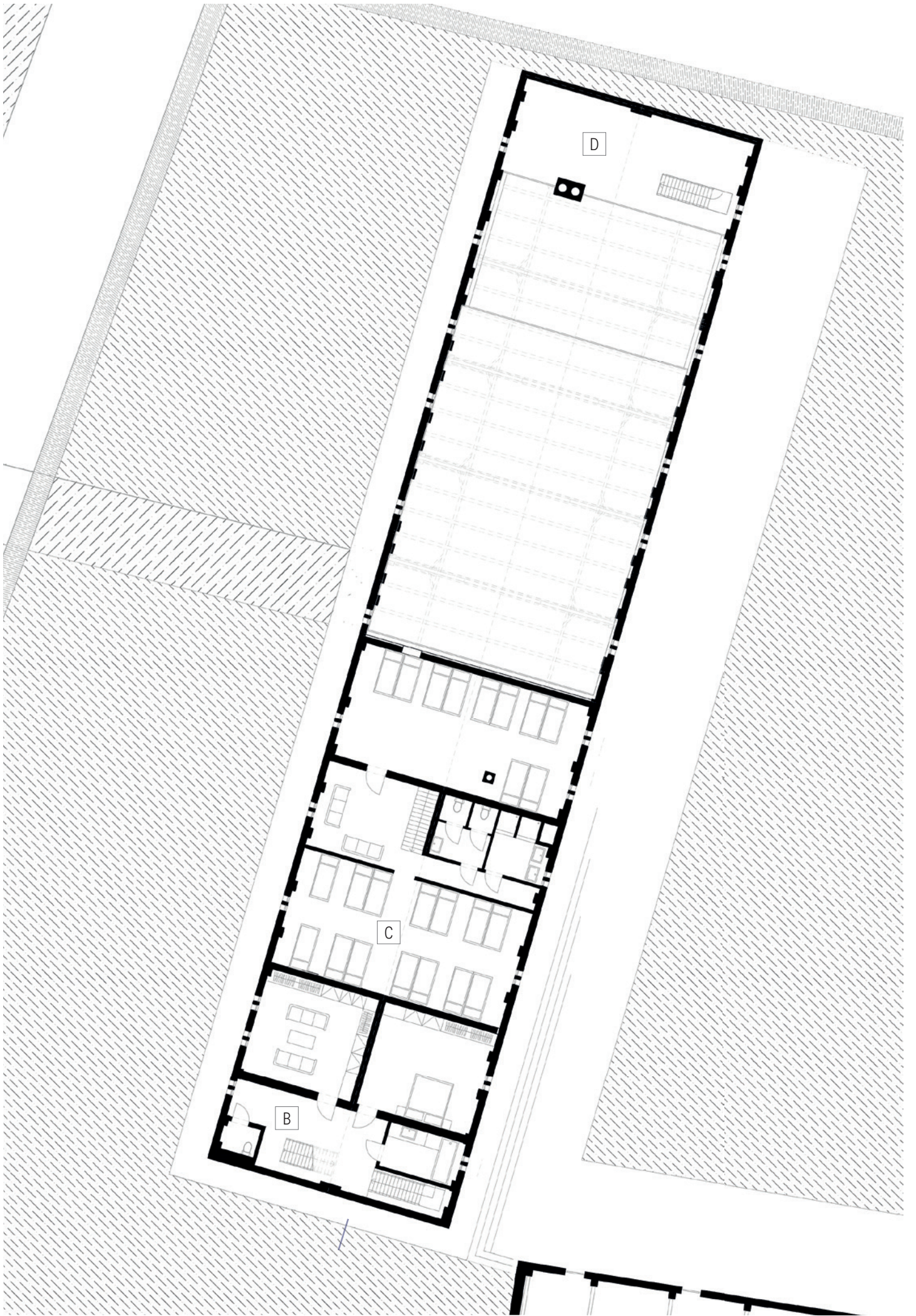
Legenda 1.NP

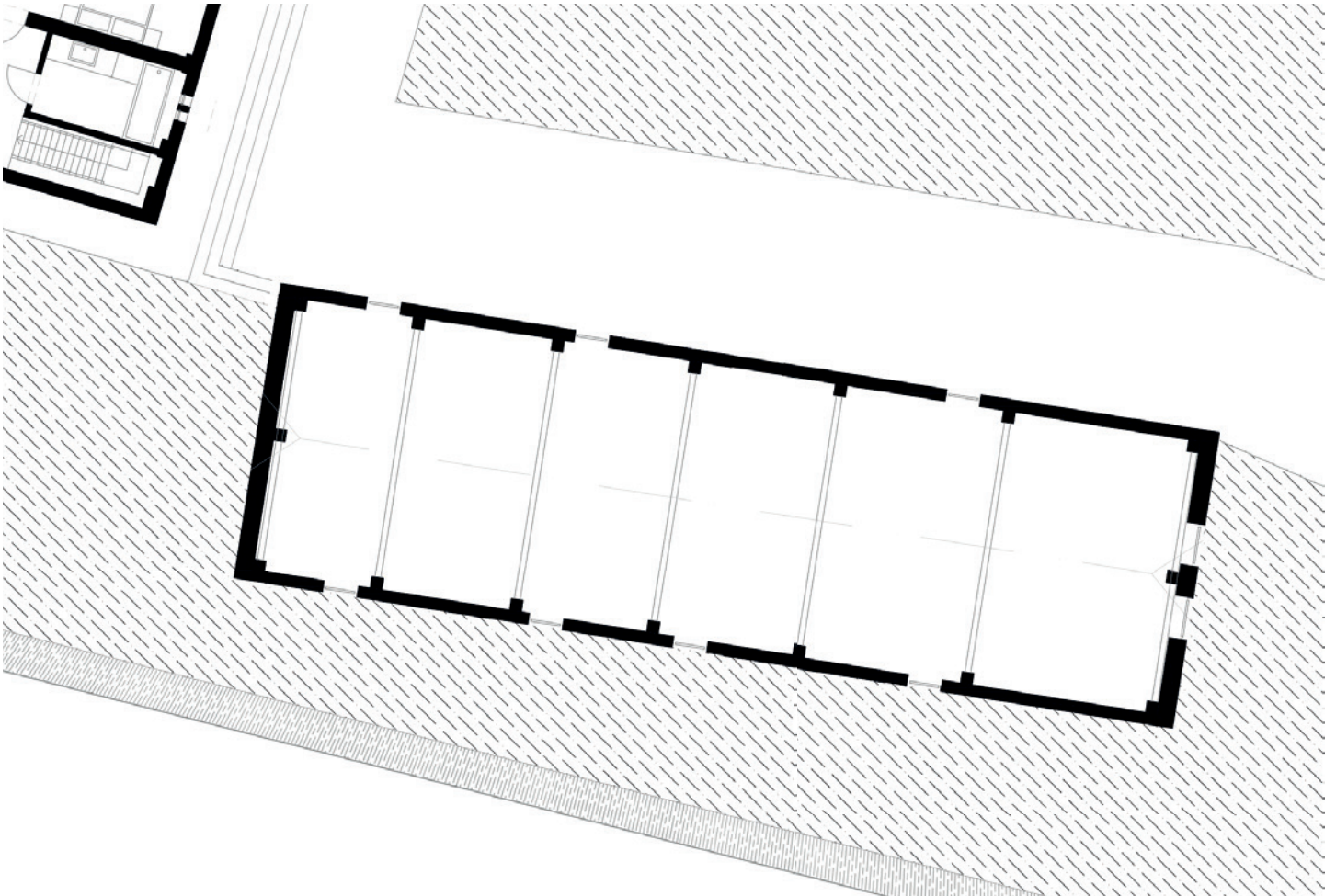
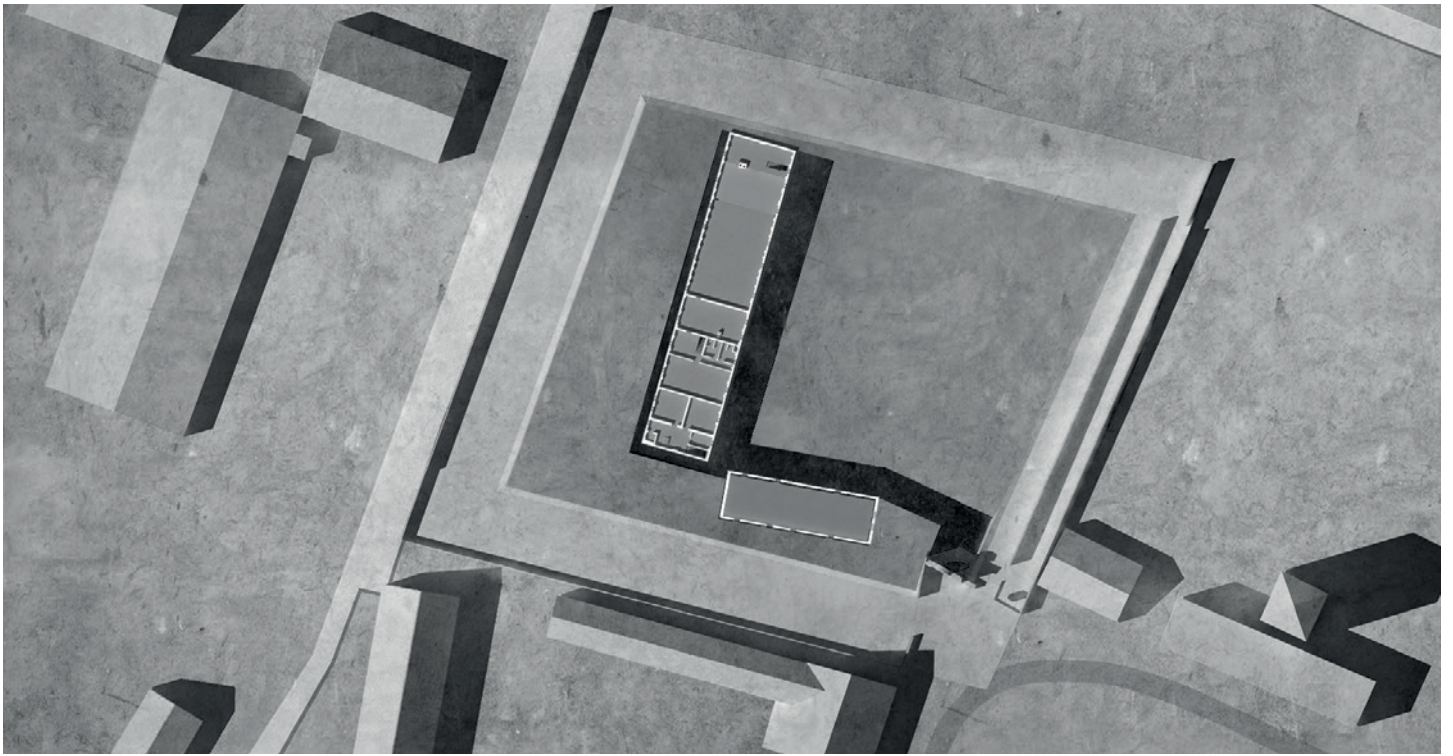
A — expozice Rodný dům JM

B — byt správce

C — zázemí workshop

D — sál

Legenda 2.NP
B — byt správce
C — zázemí workshop
D — sál

První odboj

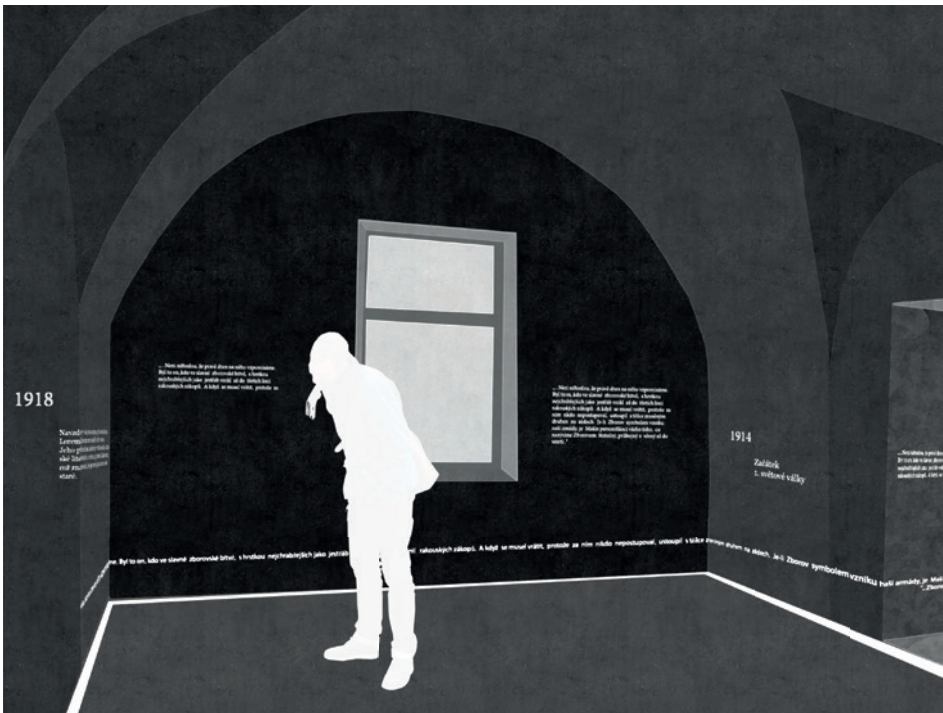
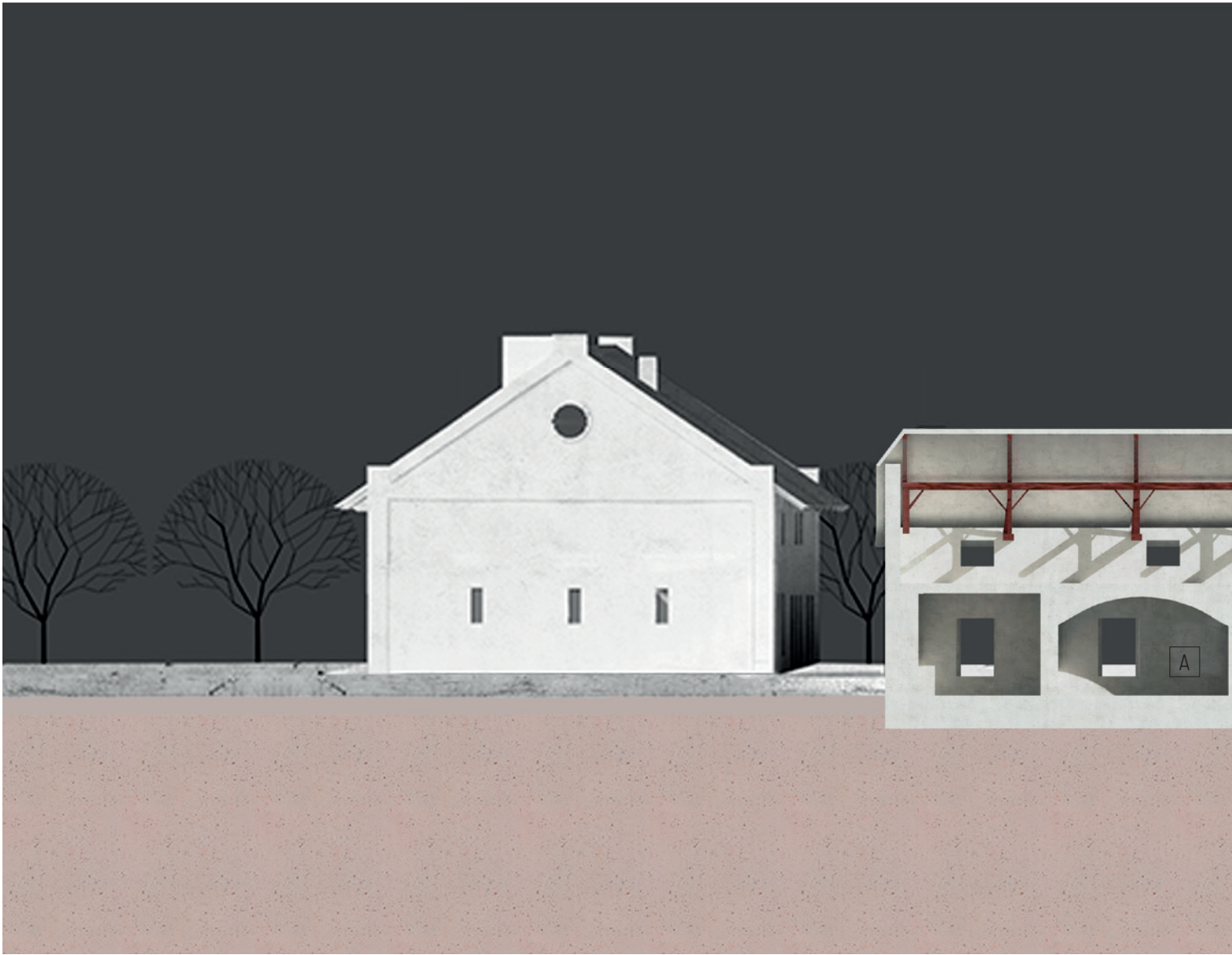
Kvůli nevelké lojalitě k rakouskému císařství po prvním konfliktu Mašín utíká a přidává se k ruskému vojsku. 15. května 1916 je přijat do československé armády, jejíž cílem je obnova české státní samostatnosti s ruskou pomocí. Česká družina má za úkol vyzvědačskou činnost a dodává důležité informace o množství vojáků, pozicích a výzbroji nepřítele ruským jednotkám. Jejich činnost vede k nebezpečným akcím, kdy se plíží do blízkosti nepřátelských táborů, přestřihávají ostnaté dráty před zákopy nebo v přestrojení obhlíží

nádraží, kde probíhá výsadka německých vojsk. Velkou šanci být důležitou součástí vítězné armády dostává česká armáda roku 1917 v Bitvě u Zborova, kde ukazují své dovednosti. Brestlitevským mírem končí válka na východní frontě a vojáci se přes Vladivostok navracují zpět domů. Josef Mašín si odváží několik vyznamenání jak za hrdinské činy, tak za výborné vojenské velení.

Z těch negativních zážitků můžeme zmínit nebezpečný průstřel břicha, z kterého se jako zázrakem rychle vyléčí.

Po válce se Mašín na chvíli stává sedlákem na matčině statku, avšak cítí, že jeho smyslem a cílem života je obrana jeho milovaného státu. Vrací se zpět do vojenské profese a dva roky studuje na dělostřelce v Českých Budějovicích, potom je převelen do kasáren v Olomouci. Tam poznává svou snoubenku Zdenu Novákovou. Spolu mají tři děti Ctirada (*1930), Josefa (*1932), Zdeňku (*1933). Roku 1938 byl schválen návrh povýšení Mašína na plukovníka, avšak kvůli mobilizaci bylo udělení hodnosti přesunuto a Mašín jej získává až po válce in memoriam.

Legenda: řez rodným domem
A — expozice

RODNÝ DŮM

Rodný dům bude sloužit jako volně průchozí a přístupná stálá expozice v areálu statku. Tématem je život Josefa Mašína staršího. Můžete se procházet po jednotlivých místnostech a číst jeho vzkazy z válek, či co o něm psali jeho nejbližší spolupracovníci a rodina. Domem vedou dva průchody, do zahrady a dvora. V noci by měla každou místnost osvětlovat jednoduchá linie kopírující půdorys.

Stavba je očištěna od opadávajících vrstev a zakonzervována. Oděná v bílé omítce jako duch místa. V pozadí pak ve stejném, ale šedém provedení jako jeho stín, stojí budova bývalé stodoly.

JOSEF MAŠÍN ST.

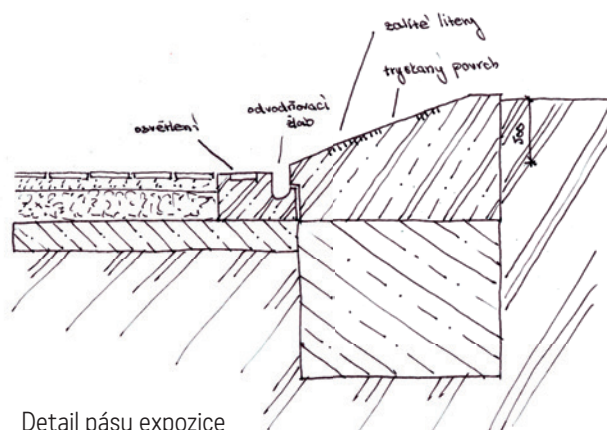
Narodil se jako jediný syn Aloisi Mašínovi a jeho ženě Marii. Dětství strávil na Lošanském statku, kde ho otec přísně vychovával. Tři roky navštěvuje školu v Lošanech, poté chodí do Obecné školy v Kolíně. Následně nastoupí do Kutnohorské reálky, kterou dokončí roku 1912. Jeho otec umírá 1909, matka se znovu neprovdá a žije hlavně pro svého syna. Jako jediný syn má převzít rodinný grunt, a tak studuje Zemskou vyšší rolnickou školu v Roudnici. Roku 1915 je povolán na vojnu a po výcviku nastupuje k pěšímu pluku, který je následně rozpuštěn. Kvůli konfliktu s učitelem je roku 1915 poslán na východní frontu.

Druhý odboj

Mašín posílá svou rodinu do bezpečnějších Lošan a sám se se svým plukem přesouvá k hranicím u Dačic. Avšak kvůli Mnichovské dohodě je podstoupeno pohraničí Německu a české vojsko se stahuje zpět do Prahy. Mašínovi je jasné, že Německu pohraničí stačit nebude a brzy obsadí celou republiku, tak začíná plánovat opatření pro zpětné získání svobody. První Mašínovou činností je získání zbraní a jejich ukrytí pro přípravu ozbrojené války. Tisknou informační letáky. Množství odvážných odbojářů se zvyšuje a vzniká spousta odbojových skupin. Mašín vytváří skupinu ON spolu s Balabánem, Morávkem či Jarošem.

Odesílají zakódované zprávy do Londýna a organizují větší i menší atentátní útoky. Pomocí Ctibora Nováka (bratra Zdeny Novákové-Mašínové) vyhodili do povětří Berlínskou tlumočnickou centrálu. Dále vyhodili do povětří Berlínské Anthalské nádraží. Gestapo po skupině aktivně pátralo všemi možnými prostředky a i přes častou výměnu bytů a používání několika identit bylo gestapo blíž a blíž. Až 19. března 1941 je Mašínův byt odhalen a po přestřelce je Josef Mašín zatčen. I přes kruté výslechy nic neprozradí a zoufalým gestapem je 30. 6. 1942 spolu s dalšími odbojáři popraven na stělnici v Kobylisích.

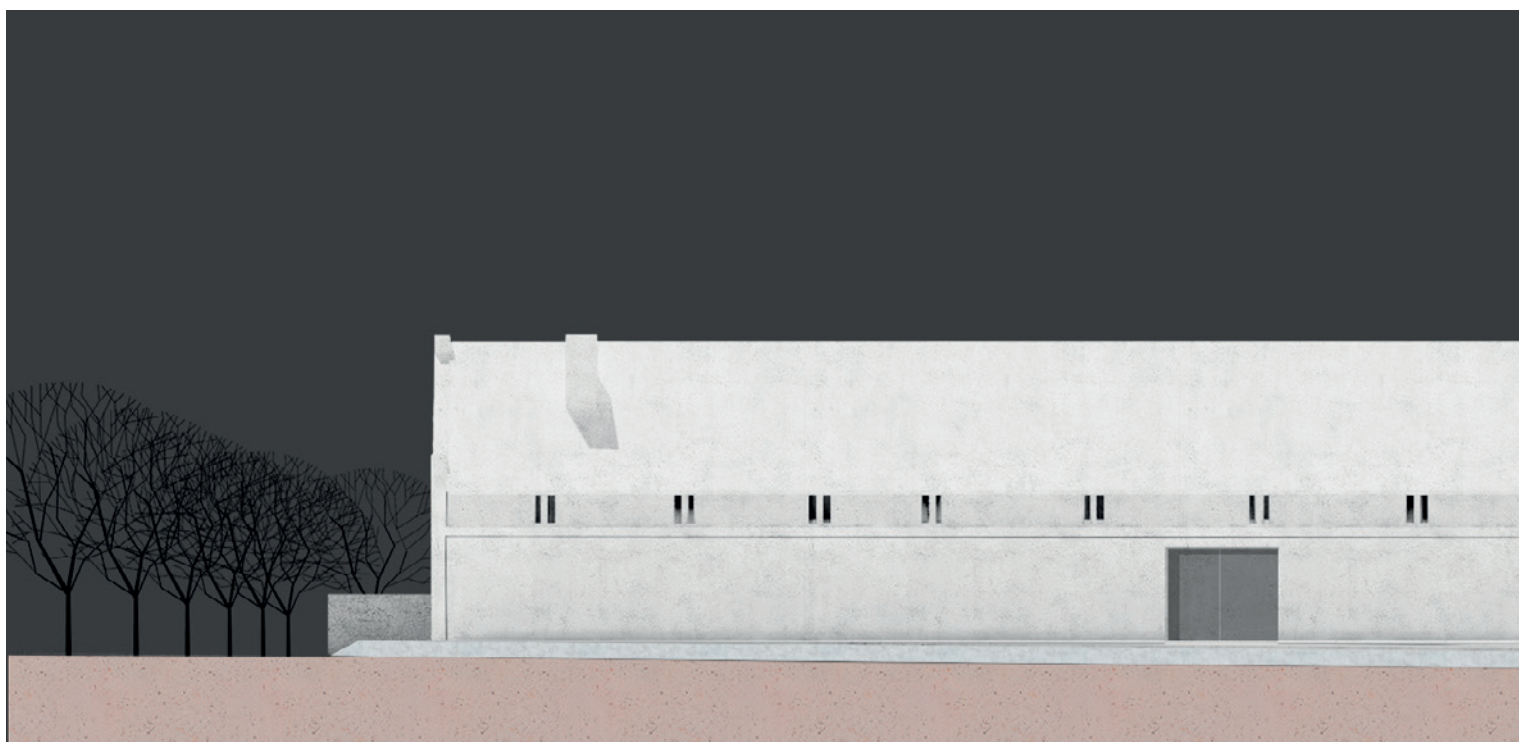

Detail pásu expozice

Pohled jih — 1. odboj

Pohled sever — 2. odboj

Pohled sever — 3. odboj

Pohled východ — 4. odboj

Legenda: řez stodolou
B — byt správce
C — zázemí workshop
D — sál

BUDOVA STODOLY

Budova slouží jako prostor pro setkávání a uchování života na tomto místě. Zde máte možnost si pronajmout jednotlivé části nebo se podílet na kultuře v obci. Je zde navržen sál pro přednášky, krátkodobé expozice a setkávání místních obyvatel.

Další část tvoří zázemí pro workshopy. Jak už výuky studentů, pedagogů nebo dalších zájemců. Jednou z mých potenciálních platforem byl projekt Příběhů bezpráví, s jehož organizátorkou jsem se osobně sešla a jehož mapa mě inspirovala k vytvoření zdi příběhů v části čtvrtého odboje. Studentům často chybí zázemí, které by bylo přizpůsobené pro podobný typ několikadenních workshopů.

Prostor by měl vyhovět skupině kolem 20 lidí. Má jídelní a spací část spolu s pracovními prostory rozšířenými o sál. Provoz celého statku by zajišťoval místní správce, pro kterého je navržený byt, odkud bude mít přehled o celém areálu. Budova bude stejně jako rodný dům podrobena rekonstrukci a sanaci.

Sanace rodného domu se týká odstranění vlhkosti z obvodových stěn domu. Ty budou opatřeny hydroizolací, odděňáňované a zainjektáňované. Střecha bude podrobena kontrole jednotlivých prvků a konstrukce se opatří ochranným nátěrem proti průniku vlhkosti.

Společenský sál

Třetí odboj

Odbojová povaha se v dětech Josefa Mašína rodí už od mladého věku. Již během války, kdy je Ctiradovi 14 let a Josefovi 12 let, se pouštějí do nebezpečných akcí proti nacistům. Ukradnou například zbraně, ty poté ukryjí ve sklepech a po nocích trénují střelbu v blízkém lese. Jednou zase narazí na nákladní vlak, který převáží stíhačky. Na nádraží se na ně vrhnou a tajně rozbíjejí kontrolky a přesekávají hadičky. Poté osvobodí ruského vojáka z německého zajetí a ukrývají ho doma do konce války.

Za odbojové akce získávají 17. září 1946 medaile za chrabrost z rukou prezidenta Edvarda Beneše. Oba mají cíl stát se vojáky Československé armády. Ctirad (Radek) odmaturuje a dostává se na Pražskou techniku. Pepa již své maturitní vysvědčení nedostane z politických důvodů, jejich matka Zdena Mašínová vystupuje z komunistické strany po veřejné urážce svého manžela a celá rodina je zaškatalkována jako buržoázní nepřítel strany. Oba chlapci již začínají režim chápat a nenávidět, na vojenskou kariéru můžou oba zapomenout. Radek se přihlásí do kurzu partyzánství, který pořádá komunistická strana pro případ svržení. Tímto výcvikem protikomunistický boj začíná.

První, co skupina potřebuje jsou zbraně. Společně se spolužákem Zbyňkem Janatou vykradou Vojenské muzeum, ale vystavené samopaly nejsou funkční. Rozhodnou se ukrást skutečné policejní zbraně. Hledají malou strážnici, kde v noci slouží pouze jeden strážník, los padne na Chlumec nad Cidlinou. Nemají vlastní dopravní prostředek, tak ukradnou po cestě taxík. V Chlumci se snaží strážníka obelstvit a zneškodnit. Ten je však nedůvěřivý a celá akce se zvrhne, když strážník lest prohlédne a situace se obrátí, Pepa vytáhne pistoli a strážníka smrtelně postřelí. V tu chvíli se dají na útěk a zbraně nezískají.

Druhou akcí je stejný čin na stanici v Čelákovcích. Tady se povede zbraně získat, avšak ze strachu z odhalení nenechají žádného svědka. Začínají chápat, že boj v komunistickém režimu je stále těžší a nic velkého nezískají. Rozhodnou se překročit hranice na západ a vrátit

se zpět s podporou americké armády. Tato akce je však prozrazena kvůli záměru vzít s sebou amerického agenta. Oba bratři i jejich strýc Borek jsou zatčeni. Záměr dokážou Radkovi, který je poslán na 2 roky do Jáchymovských dolů na smolincec. V cele v Bartolomějské a později v dolech poznává nemilosrdný systém, který tvrdě odpovídá na jakýkoliv druh odporu.

Za účelem osvobození Radka se Pepa rozhodne získat peníze pro podplacení hlídačů v dole. S pomocí Václava Švédy přepadne auto vezoucí výplaty do podniku Kovolis. Pokladník má však zbraň, strhne se bitka mezi ním a Pepou. Výsledkem je jeden výstřel a pokladník zabitý vlastní zbraní. Z peněz pořídí dvě motorky určené pro záškodnickou činnost. V plánu mají bratři Mašínové spoustu útoků na režim od přepadení autobusu Stb, výbuch uranových dolů či vyhození do povětří vlaku vezoucího smolincec z Jáchymova do Čierné nad Tisou. Avšak strach ve straně vytváří nová a nová opatření a akce je stále nemožnější uskutečnit. Pepa je opět zatčen za pomoc při útěku za hranice, soud se odehraje v Nymburku, kde i Stb respektuje činy pplk. Josefa Mašína, a tak se Pepa velice rychle dostává z vězení ven.

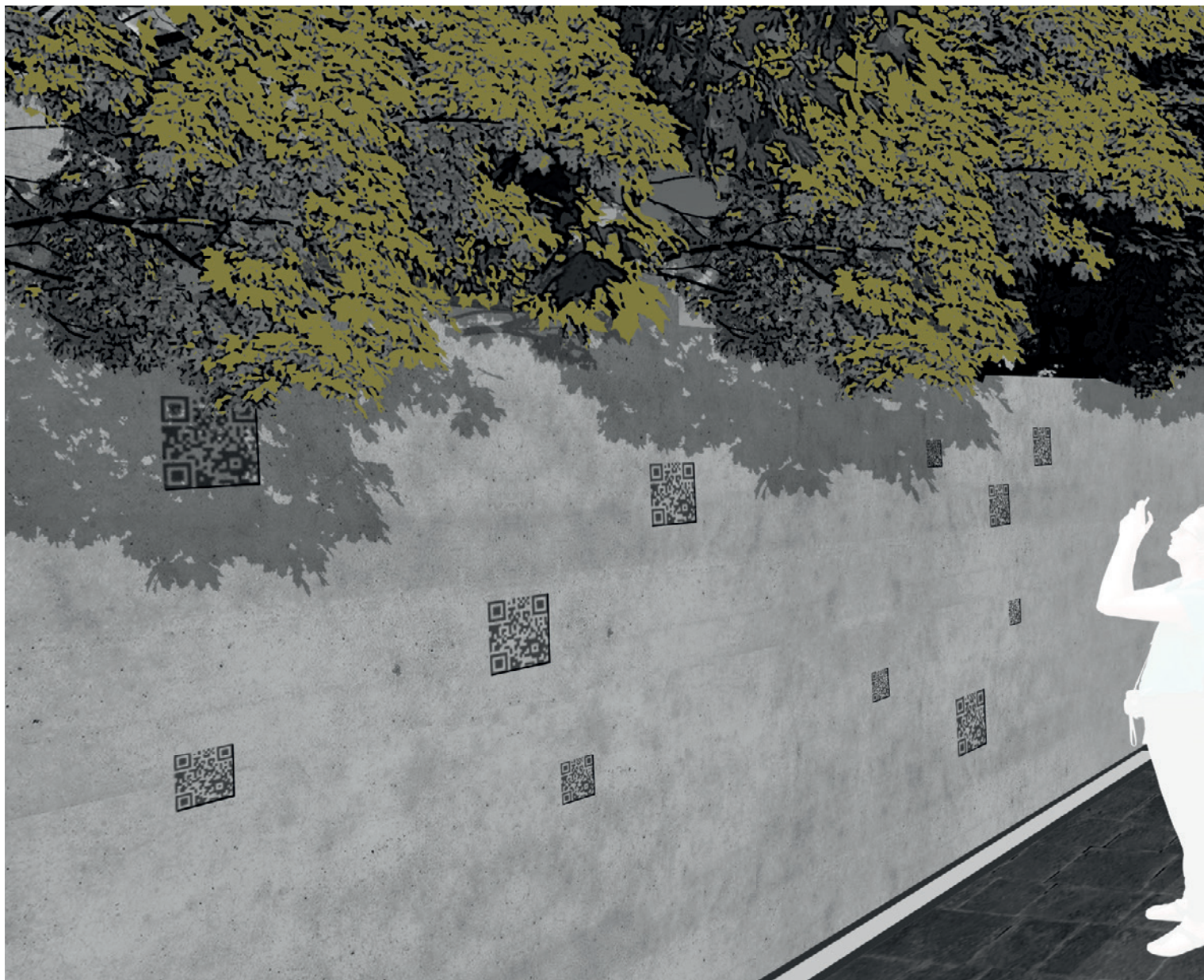
Posledním počinem je sabotáž zemědělské výroby zapálením jednadvaceti stohů slámy, akce se nevydaří přesně podle plánu a skupina je odhalena hasičskou hlídkou. Po této události se smyčka kolem odbojové skupiny stahuje, navíc oběma bratrům hrozí nucené narukování do armády. Je potřeba zmizet. S sebou vezmou členy odbojové skupiny, kterým hrozí v republice smrt. Tak se na útěk spolu s nimi dostává Milan Paumer, Zbyněk Janata a Václav Švéda. Přestup československé hranice do východního Německa proběhne hladce. Avšak dlouhá cesta Německem a nedostatečné vybavení je donutí ukrást auto. Tato akce se jim stává osudnou a jsou prozrazeni. Od této chvíle začíná nelítostný boj, jehož následkem je několik mrtvých, zraněných a popravených. Zbyněk Janata a Václav Švéda jsou zatčeni a zbytek skupiny je nucen se skrývat a k hranicím postupují velmi pomalu. Průběh cesty je obrovskou souhrou náhod a obezřetnosti skupiny, díky níž se dostanou až do západního Berlína.

Třetí odboj je symbolicky orientován na sever, kam vedla i cesta bratří Mašínů.

Čtvrtý odboj

Cesta 4. odboje již není úzce spjatá s rodinou Mašínů, ale spíše s osobou návštěvníka samotného a jeho sebereflexe. Je to úsek současnosti s průmětem příběhů lidí z nedávné minulosti. Navržená zeď představuje mapu kódu, které můžeme postupně odkrývat a dozvídat se dalších příběhy konkrétních rodin. Jsou to příběhy bezpráví.

Slovo, které bylo spjaté s rodem Mašínů vícekrát, než by si kdo mohl představit. Je na návštěvníkovi, jaké osudy odkryje.

Kódy jsou umístěny po obou strannách zdi, jedna s výhledem na statek a hranou k odpočinku a druhá s řadou stromů směřující k pomníku Josefa Mašína. Zpátky na začátek naší cesty.

Příklad QR kódu:

Josef Šimek - Vystěhovaný sedlák

Dne 13. 4. 1951 byla u Šimků provedena namátková kontrola hospodářských produktů. „Doma byla pouze sestra s maminkou. Hledali u nás tajnou skrýš, která měla být u kamen. Trhali prkna z podlahy a na to jim musely maminka se sestrou poskytnout sekyru a dláto. Když už bylo vytrženo několik prken, zeptala se maminka, co chtějí najít, a oni nevěděli, co mají odpovědět. Než začali trhat prkna, všechno prohledávali. Hledali ve skříních, v prádelníku a počítali košile, dokonce i kapesníky.

Pátrali po hodinkách a špercích. Sestře se naštěstí podařilo schovat tatínkovy sváteční hodinky. Všechno po nich zůstalo rozházené. Maminka pak prohlásila: „Připadala jsem si jako vyvrhel lidské společnosti, ale žádné špatnosti jsme se nedopustili," vzpomíná paní Procházková.

Období: Únor 1948 a 50. léta

1943

Germany
In a long, unbroken line of 3000 miles, the German army marched into the Soviet Union. The people of the Soviet Union were forced to live in the forests and mountains. The German army was defeated in 1945.

1942

Germany
The German army was defeated in 1945. The German people were forced to live in the forests and mountains. The German army was defeated in 1945.

1939

Spain
The Spanish Civil War began in 1936. The Spanish people were forced to live in the forests and mountains. The Spanish Civil War ended in 1939.

Zdroje

KNIHY

Jaroslav Procházka, Sestupme ke kořenům, příspěvek ke kronice rodu Mašínů, nákladem místního národního výboru v Lošanech u Kolína, 1947

NOVÁK, Jan. Zatím dobrý: Mašínovi a největší příběh studené války. 2., přeprac. vyd. Přeložil Petra ŽALLMANNOVÁ. Praha: Argo, 2011. ISBN 978-80-257-0493-6.

RAMBOUSEK, Ota. Jenom ne strach: [vyprávění Ctirada Mašína]. Praha: Nezávislé tiskové středisko, 1990. RR. ISBN 80-85196-02-6.

KALVODA, Josef. Genese Československa. Praha: Panevropa, 1998. ISBN 80-85846-09-8.

KALVODA, Josef. Role Československa v sovětské strategii. Kladno: Nakl. Dílo, 1999. ISBN 8090253016.

Sdružení autorů, Manuál monumentu, Nakladatelství UMPRUM, 2016

PADEVĚT, Jiří. Tři králové: odbojová činnost legendární skupiny a vysílací místa radiostanic Sparta I a Sparta II. Praha: Academia, 2017. Průvodce (Academia). ISBN 978-80-200-2677-4.

FILMY

Martin Vadas, Země bez hrdinů, země bez zločinu, dokumentární film, 1995

Jiří Sequens st. , Strach (30 případů majora Zemana), 1951

KONZULTACE/ PŘEDNÁŠKY

Diskuze se Zdenou Mašínovou na téma historie odboje a její rodiny, 9.10.2017 Olomouc

Přednáška s Petrem Blažkem na téma moderní památníky a historická muzea, 16.10.2017 FA ČVUT, Praha

INTERNETOVÉ ZDROJE

LOŠANY. Vstupní stránka - LOŠANY [online]. Dostupné z: <http://losany.eu/home.html>

Informace o obci - Oficiální stránky Obce Lošany. Titulní strana - Oficiální stránky Obce Lošany [online]. Copyright © 2018 [cit. 22.05.2018]. Dostupné z: <http://www.losany.cz/informace-o-obci/>

Lošany – Wikipedie. [online]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Lo%C5%A1any>

Počet obyvatel Lošany. Místopisný průvodce po České Republice - přehledný seznam obcí České republiky [online]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/5779/losany/pocet-obyvatel/>

Lošany - Současnost obce. Místopisný průvodce po České Republice - přehledný seznam obcí České republiky [online]. Dostupné z: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/5779/losany/soucasnost/> zdroj: https://zpravy.idnes.cz/masinove-statek-losany-kolinsko-dow-domaci.aspx?c=A171114_105245_domaci_mpl

VHU PRAHA. VHU PRAHA [online]. Copyright © Vojenský historický ústav Praha [cit. 22.05.2018]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/>

Obrat: Zdena Mašínová může získat rodinný statek v Lošanech • RESPEKT. RESPEKT [online]. Copyright © [cit. 22.05.2018]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2015/44/davno-ktere-trva-dodnes>^[1]

Stát se Josefu Mašínovi klaní, jeho dům však nechává padat • RESPEKT. RESPEKT [online]. Copyright © [cit. 22.05.2018]. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/politika/stat-se-josefu-masinovi-klani-jeho-dum-vsak-nechava-padat>

[online]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/zdena-masinova-a-jeji-bratr-se-stali-majiteli-statku-v-losanech-p7l-zpravy-domov.aspx?c=A171114_105316_ln_domov_ele

Mapa Příběhů bezpráví - Jeden svět na školách. Jeden svět na školách [online]. Copyright © Jeden svět na školách [cit. 23.05.2018]. Dostupné z: <https://www.jsns.cz/projekty/pribehy-bezpraviv/mapa-pribehu-bezpraviv>

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala všem, kteří mi pomohli k dokončení diplomové práce. Zvláštní dík patří vedoucím ateliéru Kláře Hradečné a Tomáši Hradečnému za výběr tématu a zprostředkování všeho potřebného v průběhu semestru a cenných konzultací. Dále děkuji všem hostům ateliéru, kteří byli nezbytnou součástí celého procesu. V další fázi chci poděkovat všem kolegům jak z Fakulty architektury tak ze studia Voala za povzbuzení a rady. Na závěr moc děkuji své rodině, blízkým a přátelům, kteří mě podporovali po celou dobu studia. Těm patří moje největší díky!

C

Povinné přílohy

**ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE
FAKULTA ARCHITEKTURY**

AUTOR, DIPLOMANT: Iva Keselicová
AR 2017/2018, LS

NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE:
(ČJ) **PAMÁTNÍK TŘÍ ODBOJŮ V LOŠANECH**

(AJ) **THREE RESISTANCE MEMORIAL IN LOŠANY**

JAZYK PRÁCE: ČESKÝ

Vedoucí práce: Ing. arch. Tomáš Hradečný **Ústav:** Navrhování staveb I

Oponent práce: Ing. arch. Roman Chvilíček

Klíčová slova
(česká): Odboj, Mašínovi, památník, muzeum, edukace, paměť

Anotace
(česká):

Téma památníku tří odbojů reaguje na mimořádnou situaci, kdy celou moderní historii Československé i České republiky lze číst prostřednictvím osudů jedné selské rodiny a jejich souputníků. Návrh se zabývá obnovou rodinného statku jako místa uchování paměti připomínajícímu podmínky vzniku a života tří odbojů. Hlavním smyslem bylo vytvoření důstojného prostoru, který umožní seznámení mladé generace i veřejnosti s částí naší historie, a zároveň prostředí podněcujícímu k vzdělávání a přemýšlení o významu pojmů jako je *svoboda, vlastenectví, národní hrdost, identita, smrt*.

Anotace (anglická):

The subject of the Three Resistance Memorial responds to the extraordinary situation where the whole modern history of Czechoslovakia and the Czech Republic could be read through the fate of the single peasant family and its companions. The proposal deals with the restoration of the family farmhouse as a place of memory preservation, commemorating the conditions of the origin and life of three resistance movements. The main purpose was to create a dignified space that will enable the young generation and the public to become acquainted with part of our history, and an environment stimulating education and reflection of the meaning of phenomena such as freedom, patriotism, national pride, identity, death.

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou prací vypracovala samostatně a že jsem uvedl veškeré použité informační zdroje v souladu s „Metodickým pokynem o etické přípravě vysokoškolských závěrečných prací.“

V Praze dne 21. 5. 2018

podpis autora-diplomanta

České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury
2/ ZADÁNÍ diplomové práce
Mgr. program navazující

jméno a příjmení: Iva Keselicová

datum narození: 28.06.1992

akademický rok / semestr: 2017/18 / letní semestr
obor: Architektura a Urbanismus
ústav: Navrhování staveb I
vedoucí diplomové práce: Ing. arch. Tomáš Hradečný

téma diplomové práce: Památník tří odbojů v Lošanech

zadání diplomové práce:

1/ popis zadání projektu a očekávaného cíle řešení

Téma památníku tří odbojů reaguje na mimořádnou situaci, kdy celou moderní historii Československé i České republiky lze čist prostřednictvím osudů jedné selské rodiny a jejich souputníků.

Zadáním projektu je návrh obnovy statku jako místa uchování paměti připomínajícímu podmínky vzniku a života tří odbojů. Zprostředkovat příběh pomocí návrhu, který se stane médiem, nositelem informace, která by měla být sdělena a sdílána. Cílem je odkaz rozpoznatelný na dálku. Připomínka toho, že mimo hlavní města se odehrávaly věci, týkající se nás všech. Že se podobné osudy mohly týkat i našich rodin a že existuje důvod tato místa navštěvovat, ať už ve formě exkurze nebo pokračování v oživení zapomenutého. Pokládané otázky: Význam fenoménu památníku dnes a jeho udržitelnost? Konfrontace s historií skrze architekturu jako médium.

2/ Stavební program

AREÁL STATKU

- památník ve formě rodného domu generála Josefa Mašína
- odkaz historii a podmínkám vzniku 1., 2. a 3. odboje
- víceúčelový prostor pro pořádání seminářů, projekcí, přednášek
- prostory provozního zázemí

ŠIRŠÍ VZTAHY

- vztah k návsi a okolním objektům
- návrh by se měl vyjádřit k možnému způsobu řešení této plochy dvora
- návrh by se měl pokusit nově definovat vztah statku a pozemků

3/ popis závěrečného výsledku, výstupy a měřítka zpracování

Situace širších vztahů M 1: 5000
Situace celková M 1: 2000
Půdorysy M 1: 200
Řezy M 1: 200
Pohledy M 1: 200
Vizualizace
Autorský text

Možno upravit po domluvě s vedoucím DP.

4/ seznam dalších dohodnutých částí projektu (model)

Portfolio
Poster
Model M 1:750

Datum a podpis studenta 26.2.2018

Datum a podpis vedoucího DP

Datum a podpis děkana FA ČVUT

26.2.2018

registrováno studijním oddělením
dne: 26.2.2018

